

Resolucija o štipendijski politiki

S 1. 1. 2014 je v veljavo stopil nov Zakon o štipendiranju (ZŠtip-1), s katerim je prišlo nekaj novosti na področju urejanja in dodeljevanja štipendij dijakom in študentom, učinki zakona pa so za Zoisove štipendiste vidni šele z letošnjim koledarskim letom.

Državne štipendije

V ŠOU v Ljubljani pozdravljamo odločitev Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZEM), da se državne štipendije ponovno dodelijo tudi mladoletnim dijakom. V letu 2011 je bilo namreč število podeljenih štipendij 51.411, leta 2013 pa zgolj 23.437, kar pomeni, da je v dveh letih število prejemnikov državne pomoči padlo za več kot 28.000.

Povprečna višina državne štipendije v letu 2013 je znašala 192 evrov, med študenti pa je bilo 15.603 tistih, ki so prejeli državno štipendijo. Z ozirom na to, da je število vseh slovenskih študentov več kot 90.000, pomeni, da je štipendijo prejelo zgolj 17,2 % študentov.

Po podatkih raziskave Eurostudent 2013 so bili povprečni mesečni razpoložljivi dohodki za študenta v višini 415,96 evrov. Večinski delež, natančneje 309,9 evrov oziroma v deležu 74,5 %, tega dohodka so zagotovili starši oziroma domače gospodinjstvo, delo preko študentske napotnice in lastni prihranki študentov. Država je z nepovratnimi sredstvi zagotovila zgolj 75,21 evrov, v deležu to znaša 18 %. Iz tega sklepamo, da so državne štipendije v primerjavi s povprečnimi mesečnimi stroški študenta, prenizke in podeljene v premajhnem številu.

Na ŠOU v Ljubljani pozivamo MDDSZEM, da ponovno ovrednoti kriterije za pridobitev državne štipendije in hkrati zviša njeno višino. Žal ugotavljamo, da 43,5 % delež sredstev oziroma več kot 34 milijonov evrov namenjenih za štipendije ostane nepodeljenih zaradi previsoko postavljenega pogoja materialnega cenzusa, ki je odločilen pri pridobivanju državne štipendije.

Začetni javnofinančni izdatki bi se seveda povečali, vendar bi z znižanjem pogojev za pridobitev državne štipendije in ob hkratnem zvišanju teh, dolgoročno dosegli več pozitivnih učinkov – med drugim finančno razbremenitev gospodinjstev, kar bi povečalo domačo potrošnjo in s tem pripomoglo k okrevanju gospodarstva v času finančne krize, obenem bi zmanjšali odvisnost študentov od študentskega dela, s čimer bi po vsej verjetnosti zmanjšali tudi čas študija in povečali študijsko uspešnost.

Zoisove štipendije

Leta 2010 je Zoisove štipendije prijemale 13.170 dijakov in študentov. Vendar pa je število štipendistov skozi leta vztrajno padalo, leta 2013 je bilo tako število upravičenih do Zoisove štipendije 10.510 dijakov in študentov.

Vzrok za padec števila podeljenih štipendij so spremembe Pravilnika o dodeljevanju Zoisovih štipendij, ki so zaostriale pogoje za pridobitev Zoisovih štipendij. Nov pravilnik za pridobitev štipendije na 1. stopnji bolonjskega študija kot obveznost predpisuje izjemni dosežek, kar je še posebej na področju družboslovja domala nemogoče. Študent lahko prejema Zoisovo štipendijo v dveh primerih, ki sta odvisna od letnika vpisa. V vsakem primeru mora doseči izjemni dosežek kot je zlato priznanje iz državnega tekmovanja. V primeru, da gre za študenta v prvem letniku neposredno po prehodu iz srednje šole na višjo raven izobraževanja, mora ta doseči povprečje zaključne ocene v zadnjem letniku srednje šole vsaj 4,10 ali več, ali pa mora biti zlati maturant. Za študenta drugega letnika in višje pa velja, da je imel v predhodnem študijskem letu glede na študijsko leto uveljavljanja štipendije na višješolskem ali visokošolskem izobraževanju povprečno oceno najmanj 8,50 ali pa je bil glede na doseženo povprečje uvrščen med najboljših pet odstotkov v svoji generaciji. Zaradi dodatne zaostritve izjemnih dosežkov je v tekočem študijskem letu Zoisovo štipendijo na novo pridobilo zgolj 450 dijakov in študentov. MDDSZEM z zaostrovanjem pogojev za pridobitev štipendij in posledično nižjim številom štipendistov nadaljuje varčevalno politiko, žal na račun potencialnih in nadarjenih študentov in dijakov.

V ŠOU v Ljubljani smo prepričani, da postopki za izdajo odločb o prejemanju Zoisovih štipendij trajajo predolgo. Študentje, ki so oddali vlogo, so odločbe prejeli komaj s koncem decembra, prve štipendije pa bodo izplačane šele v januarju.

V ŠOU v Ljubljani predlagamo delno omilitev pogojev za pridobitev Zoisove štipendije na 1. stopnji bolonjskega študija. Konkretno to pomeni, da se v definicijo izjemnega dosežka vključi povprečna ocena nad 9,4 ali da se študent uvršča med najboljša dva odstotka generacije na svoji smeri študija. Predlagamo tudi, da se med izjemne dosežke ponovno doda športne dosežke. S tem se poveča dostopnost Zoisovih štipendij, obenem pa predstavlja dodatno vzpodbudo za resen in uspešen študij. Prav tako predlagamo, da študent, ki je uspešno pridobil Zoisovo štipendijo, to obdrži tudi ob prehodu na višjo stopnjo študija, ob trenutni ureditvi namreč štipendijo obdržijo le tisti, ki vpišejo dodatno leto, študenti, ki se vpišejo na višjo stopnjo pa tvegajo izgubo Zoisove štipendije. Trenutna ureditev tako ne vzpodbuja čimprejšnjega konca

študija, temveč celo vzpodbuja podaljšanje časa študija. K temu predlogu pridružujemo še poziv, da MDDSZEM odločbe o štipendiranju izda najkasneje do začetka novembra. V nasprotnem primeru se študenti pogosto znajdejo v nezavidljivem položaju, saj čakanje na odločbo povzroča negotov socialni položaj študenta.

Štipendije za deficitarne poklice

V decembru 2014 je MDDSZEM objavilo seznam poklicev, ki po določenih kriterijih zadostujejo pogojem, da dijaki in študenti, ki se izobražujejo na njim ustreznih programih, prejemaajo deficitarne štipendije. Deficitarne štipendije predstavljajo novo obliko štipendiranja, namenjene so predvsem kot vzpodbuda mladim, da se odločajo za tiste poklice, ki so deficitarni. Po definiciji so deficitarni tisti poklici, za katere obstaja razkorak med povpraševanjem in ponudbi po delovni sili na trgu dela. Med deficitarne poklice se tako na primer uvrščajo: orodjar, izdelovalec kovinskih konstrukcij, električar, mesar, zidar, gastronom in elektrotehnik. Pri čemer so vsi izobraževalni programi za pridobitev ustrezne delovne kvalifikacije na nivoju srednjega strokovnega izobraževanja, med tem ko niti eden program ne ustreza nivoju visokošolskega izobraževanja.

V ŠOU v Ljubljani smo prepričani, da je MDDSZEM s tem zavilo iz poti in vizije, po kateri bi Slovenija postopoma prehajala v družbo znanja in družbo visoke dodane vrednosti. S trenutno ureditvijo MDDSZEM dodatno utrjuje odnose med evropskim centrom in periferijo, kjer se države kot Slovenija izkoriščajo kot bazen delovne sile za države, ki spadajo v tako imenovan center (Nemčija, Francija, Nizozemska ...). Zavedamo se, da je za preživetje in razvoj določene panoge potrebno ustrezno število ljudi s praktičnimi znanji, kar pa ne more biti razlog, da je v politiki štipendiranja zanemarjena razvojna funkcija deficitarnih štipendij. Tudi na področju terciarnega izobraževanja obstajajo poklici, ki so deficitarni. Obenem so to tisti poklici, ki so v politiki štipendiranja zanemarjeni in tisti poklici, ki ustvarjajo dodano vrednost. Dejstvo, da MDDSZEM ne priznava slehernega študijskega programa kot deficitarnega obenem diskriminira študente.

V ŠOU v Ljubljani zato pričakujemo, da MDDSZEM ponovno ovrednoti in presodi politiko štipendiranja za deficitarne poklice, s tem pa tudi kriterije za določanje deficitarnosti, in premisli, ali tovrstna politika res vodi v družbo, ki bo ustvarjala presežno vrednost in oceni kateri programi terciarnega izobraževanja so ustrezni za uvrstitev v shemo štipendiranja za deficitarne poklice.

Kadrovske štipendije

Po raziskavi Euroštudent 2013 je izmed vseh študentov, ki so prejeli štipendije, bilo le 8 % takih, ki so bili prejemniki kadrovske štipendije. V ŠOU v Ljubljani menimo, da je bila shema podeljevanja ustrezna, žal pa vsako leto ostane število nepodeljenih kadrovske štipendije previsoko. Zato na tem področju vidimo možnost za napredek predvsem v dodatni promociji kadrovske štipendije in v nadaljevanju dobre prakse, ki je že vzpostavljena. Dodatne možnosti za izboljšave vidimo tudi v vzpodbudah za delodajalce, ki zaposlujejo kader s področja družboslovnih in humanističnih ved, saj je večina kadrovske štipendije podeljena za študente naravoslovnih ved, predvsem s področja strojništva.

Spremembe, ki jih zakon uvaja na področju kadrovske štipendije se nahajajo v razpisnih pogojih. Po novem se lahko na razpis Regionalne razvojne agencije (v nadaljevanju: RRA) prijavijo le delodajalci, ne več tudi štipendisti. S tem se je razvrednotil pomen RRA kot enega izmed ključnih deležnikov v regionalnih razvojnih mrežah. RRA bo tako imela stike le z delodajalci, študenti pa bodo morali urejati pogodbeno obveznost neposredno z delodajalci.

Zato na tem mestu izražamo skrb in hkrati MDDSZEM pozivamo, da v primeru negativnih trendov, ki bi jih lahko s seboj prinesle spremembe, nemudoma razveljavi spremembe na področju kadrovske štipendije in ponovno vzpostavi staro prakso.